

Magyar Tájékoztató Könyvtár Genfben (1943–1948) ^[1]

1943-ban magyar kultuskormányzat svájci székhellyel egy tájékoztató jellegű, a nemzetközi társadalmi és politikai életben is kiemelt szerepet játszó könyvtár felállítását határozta el. A háború után úgy tűnt, hogy munkája kibővül, hiszen a magyar kultuszminisztérium fokozatos kiépítése és fejlesztése mellett döntött. 1948 márciusától azonban a könyvtár kénytelen volt szüneteltetni munkáját, majd októberben kulturpolitikai és az államháztartás gazdasági szempontjait tekintve vevő megfontolásokból a kultusztervező vezetője rendeletileg is felszámolta a fontos missziót betöltő intézményt.

Bevezetés

1943-ban, a második világháború viharának közepén a magyar kultuskormányzat svájci székhellyel egy tájékoztató jellegű, a nemzetközi társadalmi és politikai életben is kiemelt szerepet játszó könyvtár felállítását határozta el. A könyvtár helyének kiválasztásánál a háború új eseményei és Svájc nemzetközileg is fontos helyzete játszottak a fő szerepet.

A magyar-svájci kapcsolatok - főként a *Kállay kormány* tevékenységének köszönhetően - ekkoriban élénkültek meg. Svájcot semlegessége miatt a magyar kormányzat kivételes fontosságúnak tartotta, egyfajta nyugodt szigetnek a háborús Európa közepén. Emellett gazdaságilag is kiemelten lényeges szerepet töltött be, Magyarország mind nagyobb mennyiségben szállított az alpesi országba különféle árucikkeket, ezért a magyar állam jelentős összegű svájci valutával rendelkezett.

1942-1943-ban a svájci egyetemeken tanulmányokat folytató magyar ösztöndíjasok száma is öröndetesen megemelkedett. A magyar kormányzat kapcsolatokat tartott többek között a Svájcban lévő *Bureau International d' Education-nal* (BIE), amelyet a hivatalos magyar szóhasználatban *Nemzetközi Oktatásügyi (illetve: Nevelésügyi) Intézet*ként emlegettek, és amelyhez *Dr. Vaska Gyula* minisztériumi segédfogalmazót rendeltek ki magyar delegátnak.

Svájcban ezek mellett ekkoriban jelentősnek mondható, körülbelül kétezer főnyi magyar kolónia is élt. A kivándorolt magyarok többnyire alkalmazottak és kisiparosok voltak, de körülbelül 20%-ot tett ki az értelmiségi és kereskedői réteg is. Az ő megnyerésük mellett a svájci, és így a nemzetközi közvélemény befolyásolására a magyar kormányzat mind aktívabba vált.

Ennek volt legszemléletesebb példája volt az 1944-ben megérkező magyar képzőművészeti kiállítás, amelyen zsidó származású magyar művészek munkáit is kiállították. A kiállítást - a svájci izlésnek megfelelően - Ybl Ervin minisztériumi osztályfőnök állította össze, és ő is kísérte végig svájci útján a vándorkiállítást. 1944 első felében a nagyobb svájci városokban állították ki, és mutatták be a gyűjteményt. A kiállításnak a szervezők azért is tulajdonítottak nagy jelentőséget és propaganda-hatást, mert véleményük szerint hasonlót a volt kisantant nem tudott produkálni.

Mind a politikai, mind a kulturális tervek végrehajtásához jó kiindulási pontot szolgáltatott a kinti magyarok számára Genfben megnyitott úgynevezett *Magyar Ház*. A Külügyminisztérium szervezésében és védőszárnyai alatt kialakított intézmény leginkább a Svájcban tanuló magyar diákok védelme és összefogása miatt kezdte meg működését. 1943 tavaszán megfelelő helyet is találtak az intézménynek, a 11. bis Avenue De Chandel szám alatti *Claparede* villát. A tágas, több nagy helyiséggel és hálószobákkal is rendelkező, szép berendezésű villát a Külügyminisztérium 1943. július 1-től egy évre bérelte ki, és az épületben állandó találkozó és pihenő helyet rendeztek be. A gondnokságot több kisegítő személy mellett a magyar Külügyminisztérium tisztviselőjeként dolgozó, és a Magyar Ház működésének koncepcióját kidolgozó Zeyk Adèle bárónő vállalta. A hivatalosan július 5-én megnyitott Ház az egyetemisták szervezésén túlmenően a kint élő magyarok kulturális és társadalmi ellátását magára vállalta, valamint központja lett a Magyarországról érkezők ellátásának. Az említettekén kívül más, főleg diplomáciai és propaganda tevékenységet is terveztek végezni. A háború alatt a semleges országokban felerősödött a korábbi kisantant országainak, köztük főleg Romániának a nagy részt Magyarországgal szembe fordított diplomáciai és propagandatevékenysége. Az ellenpropagandát a Magyar Háznak kellett volna szerveznie. Mindezek mellett, az idő múlásával azonnal megjelent az a szándék is, hogy a háború végeztével a Ház egyfajta olyan szalon lehetne, ahol a magyar béke delegációk felkészülhetnének a békekötés munkálataira. (1943 áprilisában *Barcza György* volt londoni magyar követ Svájcban tárgyalta a magyar különbéke feltételeiről.)

Megnyitása után a Házban előadások, zenei hangversenyek, kiállítások zajlottak, és sikeres összejöveteleket, estélyeket és egyéb vendégségeket szerveztek, gyakran 60-70 fő részvételével. Számos esetben hívtak meg neves svájci személyiségeket, például egyetemi professzorokat előadási, társalgási, ill. csak reprezentációs céllal.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium (VKM) 1943-ban a Magyar Házon belül, pontosabban annak kereteibe illesztve hozta létre a *Magyar Tájékoztató Könyvtár*-at. (1937-ben már kezdeményezték egy magyar vándorkönyvtár svájci létesítését, de a terv akkor nem mindenben nem valósulhatott meg, azonban a svájci követségen maradt az akkori gyűjteményből könyvállomány.) A világháborúnak a tengelyhatalmakra nézve egyre kedvezőtlenebb kilátásai azonban újra mozgásba lendítették a magyar kormányzat ilyen irányú tevékenységét. Az Egyesült Államokban már létrehozott és folyamatosan működő New-York-i Tájékoztató Könyvtár mintájára 1943 közepén hoztak végleges döntést egy magyar tájékoztató könyvtár svájci létrehozására.

A VKM és a Külügyminisztérium közös egyetértésében létrejött könyvtár feladata, szándékaik szerint, a *svájci és egyéb nemzetközi tudományos és egyetemi körök, a sajtó és általában a Magyarországról érdeklődők tájékoztatása* volt.

Svájcba küldték ki a VKM egyik tisztviselőjét, *Baross (Drucker) Györgyöt*, aki az év közepétől munkálkodott a könyvtár megnyitásán. A befogadó épület adott volt: a Magyar Ház II. emeletén kaptak helyiségeket könyvtári célokra, amelyekben olvasótermet, könyves raktárszobákat és irodákat alakítottak ki, valamint még vendégszobáknak is jutott hely. A helyiségekért a VKM évi 4000 svájci frank összegű bérleti díjat fizetett a Külügyminisztériumnak.

A könyvtár vezetője és egyéb alkalmazottai a VKM rendelkezései szerint dolgoztak, azonban be kellett tartaniuk a magyar diplomáciai külképviselet utasításait is. Hatáskörük és feladataik kiterjedt a könyvtár szellemi és dologi ügyeinek vitelére, a VKM alá tartozó külföldi kulturális intézmények elsőfokú felügyeletére, a kinti magyar ösztöndíjasok, magyar kiküldöttek, valamint minden más egyéb kulturális tárgyú eszköz felügyeletére. Feladatukul szabták meg a svájci szellemi élet képviselőivel való állandó érintkezést, a svájci tankönyvek, tudományos munkák és folyóiratok *magyar szempontú* felülvizsgálatát és lehetőség szerinti kijavítását vagy kiegészítését. Előírták a *manifesztációk*, tehát a különböző rendezvények szervezését, és a kinti magyarok, de a nem magyar állampolgárságú személyek tájékoztatását és minden módon való segítségét is. A VKM több alkalommal utalt át az ellátásra jelentős összegeket svájci frankban.

Eleinte a VKM terveit az a gondolat jellemezte, hogy a könyvtárat csak és szigorúan tudományos célú könyvtárként kell üzemeltetni, és főleg jogi, azon belül is nemzetközi jogi szakirodalommal kell ellátni, azonban ezt a koncepciót hamarosan megváltoztatták. Egyre inkább előtérbe került a magyar irodalom és így a magyar kultúra széles körű terjesztésének szándéka, ill. a kint tanuló diákok tanulmányainak segítése.

Baross György 1943 októberében szerezte meg az engedélyt a helyi hatóságoktól a könyvtár felállítására, és az intézmény november 1-én nyílt meg. Neve franciául *Bibliothèque Hongroise*, ill. egy rövid ideig *Bibliothèque d'Information Hongroise* volt. Magyarországról azonnal elindultak a könyvtár számára a rendkívüli fontosságú könyvszállítmányok. A könyvek leginkább a jog, az irodalom és a politika tárgyköréből kerültek ki, de igyekeztek összegyűjteni minden magyar és nem-magyar kiadást, de Magyarországról szóló, idegen (főleg francia) nyelvű könyvet is. A könyveket, folyóiratokat és egyéb dokumentumokat leginkább a magyar ösztöndíjasok használták, de rajtuk kívül más kinti magyarok is rendszeresen bejártak magyarországi folyóiratokat olvasni. Néhány ösztöndíjas csekély órabéért feladatokat is vállalt.

1944 első évnegyedében a könyvtár a létrehozásának szándéka szerint működött. Folyamatosan kapcsolatot tartott a svájci tudományos körökkel, számukra meghívókat, nyomtatott értesítőket és tájékoztatókat küldött ki, rendezvényeket és összejöveteleket szervezett, és ellátta a hagyományos könyvtári munkát is. Svájci könyvtárakkal tárgyaltak magyar irodalmi művek elhelyezéséről, számos körlevelet küldtek szét a fontosabbnak ítélt személyeknek, az ottani úgynevezett *magyarbarátoknak*, és mindemellett Baross György az Ybl Ervin-féle kiállítás előkészületeiben is közreműködött, és több egyesületi rendezvényben szerepet kapott.

Néhány hónapi munkája eredményeképpen a svájci tudományos körök egyre nagyobb érdeklődést tanúsítottak a könyvtár iránt. A könyvtár vezetői szerint sikeresen keltették fel az érdeklődést és a szimpátiát az ún. *magyar ügy* iránt. Ekkoriban merült fel az az ötlet, hogy a könyvtárat, illetve a Magyar Házat svájci *Collegium Hungaricum*-má kellene fejleszteni. Az elképzelés azonban nem valósult meg.

Az 1944-es év döntő jelentőségű változása a németek március 19-i bevonulása volt Magyarországra. A svájci követség vezetői, *Bakách-Bessenyei György*, *Vladár Ervin*, valamint a követség tagjainak nagy része megtagadta a további együttműködést a megalakult *Sztójay*-kormánnyal, és akkori szóhasználatlalt szövege *disszidált*. A kormány új kinevezettjei csak később érkeztek meg, és emiatt nehézségek támadtak a követségi munkában. A háborús események, azaz a front közeledése, ill. az anyaország gyengülő helyzete következtében a Magyar Ház és a Könyvtár működése ellehetetlenült. 1944. július 1-én lejárt a villa bérleti szerződése, és ezzel maga a Magyar Ház megszűnt. A könyvtárnak pedig ki kellett innen költöznie, amely még június folyamán megtörtént. A könyveket a genfi magyar konzulátusnak a Quai Wilson 33-as számú házában lévő korábban irodákat használt helyiségeibe költöztették át, Baross György megbetegedése miatt a könyvanyag kezelését pedig *Vaska Gyula* vette át

A világháborút közvetlenül követő években tovább növekedett Svájc nemzetközi szerepe. Nagyon sok jelentős nemzetközi szervezet vagy egyesület helyezte székhelyét Svájcba, vagy tartotta ott összejöveteleit, kongresszusait. Itt székelt a *Vöröskereszt* (amelynek a háború közben és után is kiemelkedő szerepe volt), az *Union Interparlementaire*, *World Council of the Churches*, valamint a *Bureau International d' Education*. Svájc az ENSZ székhelyeként is felmerült, a világszervezet több fontos részlege valóban itt is működött.

A Svájcban élő magyarok tevékenysége is felélénkült a háború végén. A meglévők mellett új szervezetek alakultak, amelyek magukat többnyire baloldalinak és demokratikus alapon állónak határozták meg. Így jött létre a 1946 januárjában a *Svájci Magyar Nemzeti Bizottság*, amely a *Magyar Nemzeti Függetlenségi Front* svájci szervezeteként határozta meg magát. Létrejött és működött a *Svájci Magyar Segélybizottság*, *Magyar Nemzeti Bizottság*, *Magyar Vöröskeresztes Bizottság*, valamint tovább működtek a korábbi egyrészt politikai, másrészt kulturális magyar szervezetek (*Kossuth Egylet*, *Societas Bartokiana*, *Curatorium Bartokianum*, *Svájci Magyar Társaság*, *Svájci Magyar Katolikus Misszió* stb.)

A magyar-svájci kapcsolatok is fokozatosan erősödtek, és Magyarországot szerette volna Svájc segítségét is igénybe venni politikai-gazdasági problémái megoldásában. Svájc 1945 végén már több tanujelét adta a diplomáciai kapcsolatok újbóli felvétele szándékának, és ez 1946-os év második felében meg is történt.

A politikai és diplomáciai viszonyok rendezése mellett és előtt az új magyar állam a művelődési kapcsolatokat tartotta a legfontosabbnak. Mivel a háború vége felé az érintkezés egyre nehezebbé vált, majd gyakorlatilag megszűnt, a VKM 1946 elején látta elérkezettnek az időt a kulturális kapcsolatok rendezésére. A kulturális akciók szempontjából *hálás talajnak* tartották a semleges és a nyugat felé kaput jelentő Svájcot, így háború befejezését követően szinte azonnal megindult a magyar zenészek, képzőművészek és tudósok vendégszereplése. Sok más író mellett megfordult itt *Márai Sándor*, *Kassák Lajos*, *Heltai Jenő*, *Tamási Áron*, de előadói körutat tett többek között *Czóbel Béla*, *Ferenczy Béni*, *Lukács György*, *Gyergyai Albert*, *Rusznayk István*, *Balázs Béla* és mások. Koncertet adott a *Végh Sándor* vezette vonósnégyes (az úgynevezett Végh-kvartett), *Fischer Annie* zongoraművész, *Zathureczky Ede* hegedűművész, valamint több nagyszabású, a magyar kultúrát bemutatni hivatott előadás zajlott (Bartók propaganda hangverseny, Bartók hegedűverseny, Kodály Zoltán vendégszereplése stb.). Képzőművészeti kiállításokon mutatták be magyar alkotók (*Derkovits Gyula*, *Csontváry-Kosztka Tivadar*, *Gulácsy Lajos* stb.) műveit. A kulturális tárca szeretett volna felállítani az egyik svájci egyetemen magyar lektorátust, ez azonban korábbi törekvésekhez hasonlóan ismét nem járt sikerrel.

1946 után 2000 és 3000 fő közöttire tették a svájci magyar kolónia létszámát, amelynek csoportjai főleg a városokban összpontosultak. Az 1938 előtt letelepedett kétkézi mesteremberek már egyre kevesebb kapcsolatot tartottak az anyaországgal. A háború végén érkezett 3000 fő körüli zsidó többsége is hamarosan visszatért Magyarországra. A szélsőjobboldali emigráció száma alacsony volt, a magyar követség alig száz főről tudott. Kint voltak még az egyetemi hallgatók, az úgynevezett „horthysta emigráció”, amely főleg a disszidált diplomatákból tevődött össze, valamint voltak „gazdasági menekültek” is, a nagytöke és az egyéb kereskedelmi ágazatok képviselői. Ezen kívül azonban jelentősebb mennyiségű menekült nem érkezett Svájcba.

Genfben ebben az időben több száz főnyi magyar élt, akik kifejezték igényüket egy magas színvonalú könyvtár iránt. A könyvtár *Vaska Gyula* felügyelete alatt 1945 januárjában - ekkor még csak olvasóterem jelleggel - a genfi Route de Malagnou 8-as számú házában lévő, újonnan bérlet helyiségekben nyílt meg ismét, és találkozóhelyül szolgált a kint tartózkodó magyarság számára. A fenntartásban részt vett a Hungária Genfi Magyar Diákegyesület is, sőt a „disszidált” magyar diplomaták közül többen (pl. *Bakách-Bessenyei György*) a könyvtár segítségére siettek, és bizottságot alakítottak a könyvanyag felhasználása érdekében.

Mivel egy ilyen intézmény léte a folyamatos pénzügyi támogatástól függ, a pénzügyi kérdéseket is meg kellett oldani. A könyvtár pénzügyi fenntartását kezdetől a kultuszárca vállalta magára, azonban ez 1945 után egyre fokozódó gondot jelentett. A magyar viszonyokhoz képest magas svájci megélhetési és lakhatási költségek miatt a beszerzésekre és a megfelelő működtetésre alig maradt felhasználható összeg. Az egyébként a berni magyar követségben keresztül bonyolódó pénzügyi átalakítások állandóan késlekedtek, és a folyamatos működést alig-alig tudták megoldani. Bár a könyvtári dolgozók személyi fizetése a svájci mértékhez viszonyítva nagyon alacsonyak voltak, a gyenge gazdasági lábakon álló magyar államnak gondot jelentettek. 1948. március végéig azonban - a helyiség gondokat leszámítva - a könyvtár folyamatosan működött, és a pénzügyi ellenőrzések is lényegében rendben találták a pénztámlákat.

1946 elején a VKM-ben a könyvtár fokozatos kiépítése és fejlesztése mellett döntöttek, berendezését és felszerelését *elsőrendű kulturális érdeknek* nyilvánították. Újabb összegeket utaltak át a fenntartás céljaira, és elhatározták egy teljes foglalkoztatású könyvtáros-könyvtárvezető kinevezését is. 1946 júniusában *Vaska Gyulát* felmentették a vezetés alól, és július 1-i határidővel *Hubay Miklóst* nevezték ki - ekkor még ideiglenes jelleggel - a könyvtár élére. *Hubay* hivatalosan július 31-én vette át *Vaskától* az intézmény vezetését.

Hubay Miklós már korábban kint élő ösztöndíjasként magas színvonalú tudományos és irodalmi munkát végzett. A *Nouvelle Revue de Hongrie* nevű kiadványt szerkesztette, és magyar írók és költők műveit fordította le francia nyelvre. Hamarosan szintén a könyvtárban dolgozott *Altman György*, valamint könyvtárvezető-helyettesként *Kristóffy Tamás* is, a korábbi moszkvai magyar követ, *Kristóffy József* fia.

1946 december közepén a könyvtárnak a bérlet lejártá miatt ki kellett költöznie a Route de Malagnou utcai helyiségeiből. A könyvanyagot ismét a magyar főkonzulátusra szállították, ahol azonban nem maradhathott sokáig, számára új helyet kellett keresni. *Hubay Miklós* erőfeszítései nyomán Lengyelország genfi követsége hajlandó lett épületének egy részét bérleti díj ellenében átadni. A lengyel követség ajánlatát a VKM vezetése is megtárgyalta, és belement a költségek vállalásába. A szerződés aláírását és az átköltözést követően 1947. május 15-én a könyvtár Rue Munier-Romilly 4 szám alatti nagy helyiségében a Végh-kvartett közreműködésével egy ünnepélyes megnyitót tartottak. Úgy tűnt, hogy a könyvtár működése a legjobb úton halad.

Az 1947-es év további részében számos programmal várták a vendégeket. A rendezvényszervezésen kívül a könyvtár felvilágosítással szolgált a hozzá fordulóknak, könyvküldemények fogadását és küldését intézte, lektori véleményezéseket adott ki, ismertetőket készített a magyar szerzőkről, folyamatos sajtó- és rádió tevékenységet végzett a magyar kultúra megismertetésére, valamint már hagyományként magyar írók műveit fordította le idegen nyelvekre, főleg franciára. Így készült el számos *József Attila*, *Radnóti Miklós*, *Márai Sándor* vagy éppen más szerző művének külföldi fordítása. A semleges személyektől, így például a kereskedelmi kirendeltség tagjaitól származó jelentések és beszámolók mind pozitív benyomásokat tükröztek. A sikeres működés láttán a VKM egy időben a egy hasonló könyvtár *zürichi* felállítását is tervezte.

A könyvtárban összegyűjtött kötetek tematikája az irodalomtól kezdve a teológián át az orvostudományig számos ágat ölelt fel. A működés során folyamatosan nőtt a könyvek száma is, és 1944-re elérte az ezer kötetet. 1945 után néhány ezer darabot tett ki. A fokozatos normalizálódás során egyre több könyv érkezett Svájcba, a könyvtár vezetőinek bevállalása szerint azonban így sem érte el 1948-ra az elvárható és elégséges szintet. Reprezentatív, minden igényt kielégítő könyvtár nem lett az intézményből, azonban a folyamatos munkához, valamint a kinti magyarok tájékoztatásához és művelődéséhez elégségesnek mutatkozott. A könyvküldemények akadozva ugyan, de folyamatosan érkeztek.

A könyvtár állományában a politikai jellegű munkák mellett domináns szerepet kapott a zenei anyag (főleg Kodályra és Bartókra vonatkozóan, valamint a kottatár kiépítése után), az irodalmi munkák beszerzése szintén kiemelkedő szerepet kapott. Emellett igyekeztek a természettudományos érdeklődést is kielégíteni. A szerzők közül az élő és elhunyt költők és írók műveire egyformán koncentráltak, és közülük minden fontos személy híresebb művét igyekeztek beszerezni (*Babits Mihálytól* *Márai Sándor* át *Szabó Dezsőig*). A politikai műveket leginkább az 1945 utáni időszak frissen megjelent példányai képviselték. E kategóriában szinte nem is érdemes felsorolni a szerzőket, ugyanis szinte az egész akkori (főleg baloldali) politikusi művét beszerezték.

A viszonylagos kényelmi lehetőségeket kihasználva, a könyvtárban néhány éjszakát a személyzetten kívül mások is eltölthettek, így például a kinti ösztöndíjasok, a Svájcban tartózkodó vendégművészek és előadók (pl. *Illyés Gyula*), vagy éppen az átutazó vendégek. Ezt a gyakorlatot a VKM 1947 végén megtiltotta, és ekkortól az intézményben csak a VKM kiküldöttjei szállhattak meg.

A könyvtár sorsával és működésével szorosan összefonódott *Illyés Gyula* külföldi tevékenysége. A neves író több körutat is tett a háború után a nyugati államokban, és ott a minisztertanács megbízásából a magyar állam kvázi kultúr-diplomatájaként tevékenykedett. Így került kapcsolatba a svájci Magyar Tájékoztató Könyvtárral is, ahol viszonylag gyakran megfordult, és amelyről nagyon jó véleménnyel volt. 1948 legelején a VKM-ben felmerült az a gondolat, hogy széles körű nemzetközi kapcsolatai miatt *Illyés Gyulát* nevezik ki a könyvtár vezetőjének. *Illyésnek* az új megbízatással a magyar-svájci kultúrkapcsolatok kiszélesítésének feladatát szánták, és magasabb díjazással kívánták munkáját biztosítani. A terv azonban nem vált valóra: a könyvtár elhelyezésének ügye, ill. a pénztelenség sodorta el.

A könyvtár 1948 elején még nagy reményekkel kezdte el az évet. A VKM kulturális kiküldöttként Svájcba küldte *Balázs János* miniszteri osztálytanácsost, akinek a svájci-magyar művelődési kapcsolatok további kiépítése és erősítése volt a feladata. A magyarországi politikai változások ebben az időben még nem befolyásolták sem a meglévő kapcsolatok, sem a könyvtárnak a működését, és csak a hazai ellátási problémák vetettek árnyékot az intézmény működésére.

Látszólag nagyobb bajt jelentett, hogy közeledett a lengyel követséggel kötött szerződés lejártának ideje. 1947 végétől a VKM, a Külügy, de a könyvtár is közvetlenül a lengyel kormány tagjaihoz, és a követséghez intézett rendkívül szívélyes és kérlelő hangú megkereséseket, kérelmeket, hogy engedélyezzék a könyvtár maradását a lengyel diplomáciai épületben. A próbálkozások végül is nem jártak sikerrel, a lengyel kormány csupán egy hónapnyi hosszabbítást tett lehetővé. Így a könyvtár 1948. március 31-én kénytelen volt távozni a lengyel követség helyiségeiből.

1948 elején a VKM - jobb híján - ismét a genfi magyar főkonzulátus épületébe szerette volna (vissza)költöztetni a könyvtárat. A Külügyminisztérium azonban több hónapi halogatás és hitegetés után - bár állítólag maga Molnár Erik külügyminiszter tett ígéretet Illyés Gyula előtt a kedvező megoldásra - márciusban kereken megtagadta az épület használatba vételének engedélyezését. A könyvtár kénytelen volt szolgáltatásait szinte teljesen megszüntetni és könyveit ismét ládába csomagolni. A köteteket félig-meddig illegálisan 1948 április elején az üresen álló magyar főkonzulátus pinchehelyiségeibe szállították. A Külügyminisztérium a VKM-nek a beszállítás utáni, az épület átengedésére vonatkozó újabb kéréseit szintén elutasította. Május végére nyilvánvalóvá vált, hogy mindenképpen új helyet kell találni. Hubay Miklós a nyár folyamán folyamatosan kereste az alkalmas ingatlanokat, azonban ezeknek legtöbbször különböző okok, de főleg magas bérleti költségeik miatt nem voltak megfelelőek.

Hubay még szeptember és október folyamán is reménykedett, hogy az új bérlemény megszerzése megtörténhet, és ezzel a könyvtár sorsa is jobbra fordul. A VKM azonban októberben végleges döntésre szánta el magát: *kulturpolitikai és az államháztartás gazdasági szempontjait tekintve* vevő megfontolásokból a könyvtárat rendeletileg megszüntette, minden tevékenységét felszámolta, és hivatalos megbízottait Magyarországra rendelte vissza. November-december folyamán megtörtént a felszámolás, és az alkalmazottak (Hubay Miklós) hazatértek Magyarországra. A „kibontakozó” Rákosi rendszer viszonyai között nem volt lehetséges hasonló kezdeményezésnek még az említése sem.

A könyvtár, működésének öt éve alatt rengeteget tett a magyar kultúra terjesztésének érdekében. Nem a magyar művészeti és kulturális élet szereplőin múlott a nemzetközi magyar művelődési és politikai tevékenység e jelentős fejezetének korai befejeződése.

A forrásokot a Külügyminisztérium 1945 előtti, a Magyar Tájékoztató Könyvtárra vonatkozó fennmaradt iratanyagából, valamint a VKM Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya 1945 után, a könyvtárral kapcsolatban keletkezett dokumentumaiból válogattuk. A más egyéb ügyekkel is foglalkozó jelentések, feljegyzések esetében csak részleteket közöltünk. Igyekeztünk kiválogatni azokat a legrelevánsabb iratokat, amelyek részletesen, de mégis érdeklődésre számot tartóan mutatják be és dokumentálják a Magyar Tájékoztató Könyvtár működését. A válogatásnál tekintettel kellett lennünk a korabeli iratok jellemzőire, valamint arra, hogy a leggyakrabban a pénzügyi vonatkozású ügyiratok készültek, míg teljes és átfogó leírás kevesebb maradt az utókorra, az is többnyire a könyvtár 1945 utáni időszakából származik.

Források

Feljegyzés a Könyvtár 1944 végi állapotáról és a további működés lehetőségeiről 1944. december 5.

A Genfben létesített Magyar Ház, amelynek Avenue de Champel 11/bis sz[ám] alatti villába[n] lévő helyiségeibe a genfi magyar tudományos könyvtár is elhelyezést nyert, a magyar királyi Külügyminisztérium 1944. március 29-én kelt 1408. számú claris-táviratában adott rendelete értelmében működését 1944. június hó 30-án bebiztosította.

A Magyar Ház elhelyezésére szolgáló villa bérlete ennek folytán 1944. április 3-án felmondott, és az ugyanott működő könyvtár anyaga ládába csomagolva a magyar királyi Külügyminisztériumnak a berni magyar királyi követség akkori vezetőjéhez intézett 2093. számú claris-táviratában adott rendelete értelmében a Quai Wilson 33. számú házban az annak idején Honti Ferenc sajtó előadó részére iroda céljára bérelt üres helyiségekbe helyezte el. Ezek a helyiségek ugyanis Hontinak az 1944. március 19-i események következtében bejelentett díszdialása miatt nem vétettek által használatba, és üresen állottak. A könyvtár ezen új helyiségekbe[n] nem volt megnyitható, mert ennek vezetője, Dr. Baross György kultuszminiszteri tanácsos, aki e megbízatása alól egyébként a 2124/1944 eln[öki] számú kultuszminiszteri rendelettel felmentetett, súlyosan megbetegedett, a tanulmányi kiküldetésben Genfben tartózkodó dr. Vaska Gyula egyetemi fogalmazó pedig, aki Baross felmentésekor annak utódjául jelöltetett ki, a megbízatást nem vállalta el. Folyó év végén Genfben történt megérkezésem után a Genfben és Lausanne-ba egyetemi tanulmányokat folytató magyar ifjak részéről és más oldalról is azzal a kéréssel fordultak hozzám, hassak oda, hogy a könyvtár hivatásának vissza adassék, illetve annak anyaga a tanuló ifjúság számára hozzáférhetővé tétessék.

A könyvtár újra való megnyitását szorgalmazók azzal érveltek, hogy a tanuló ifjúság körében nagy az érdeklődés a könyvtár iránt, a könyvanyag tanulmányozásának az ifjúság nagy hasznát venné, és ezért nem volna ésszerű, hogy a könyvek továbbra is ládába zárva őriztessenek, amely ládák használatáért a ládákat kölcsönző szállítócég részére még használati díjat is kell fizetni.

A könyvtár újból való megnyitásának gyakorlati megvalósítása akként képzeltetett el, hogy a könyvtár részére a kultuszminisztérium által rendelkezésre bocsátott ellátmány terhére olcsó béru új helyiség béreltetnék, úgy, hogy ily módon a könyvtár állandó felügyelet alatt volna. Megjegyeztetik, hogy a könyvtár anyagának az új helyiségbe leendő elhelyezése lehetővé tenné, hogy a főkonzulátus a Quai Wilson 33. szám alatti ház földszintjén lévő helyiségeket, amelyekbe a könyvtár anyagát tartalmazó ládák ez idő szerint el vannak helyezve, egyébként azonban használaton kívül állanak, felmondja, és ezáltal egy meglehetősen magas bérletől mentesüljön.

A többi irányba eszközölt érdeklődés eredményeként szerzett információk szerint a könyvtár kezelőjéül oly személy jöhetne tekintetbe, aki a könyvtárral már régebben kapcsolatban állott, a könyvtár kezelésével járó munkakört tehát ismeri, és emellett arra is alkalmas, hogy az ifjúság körében mutatkozó áramlatokkal számolva, a könyvtár működésének zavartalan menetét biztosítani tudja.

Dr. Baross György osztálytanácsos még mindig bizonytalan egészségi állapota miatt a könyvtár vezetőjéül nem jöhet tekintetbe. A fent említett szempontokat figyelembe véve a könyvtár kezelésével járó teendőik ellátására Dr. Vaska Gyula egyetemi fogalmazó látszanék legalkalmasabbnak, aki még a könyvtár létesítése után személyesen Genfben járt Paikert Géza kultuszminiszteri tanácsos jóváhagyásával 1943. augusztus 27-én létrejött szabályzat értelmében, amely a magyar Ház és a könyvtár jogviszonyát rendezte, a könyvtár akkori vezetőjének, Baross osztálytanácsosnak helyetteséül jelöltetett ki, és a könyvtárba annak idején működött is.

A könyvtári anyag a könyvtár fenntartási költségeire kiutalt kultuszminisztériumi ellátmány kincstári tulajdon lévén, mindenképpen szükséges volna, ha a könyvtár megnyitása esetén annak működése állandó ellenőrzés alatt tartassék oly célból, hogy a könyvtár anyaga hiánytalanul megóvassék, és hogy az ellátmány rendeltetésének megfelelően használtassék fel. A könyvtár működésének ellenőrzése legcélszerűbben bizottságilag látszanék megoldhatóan, még pedig oly bizottság útján, amelybe olyanok is részt vesznek, akik az egyetemi tanulóifjúság különböző csoportjaival állandó kapcsolatban tartanak fenn.

A fentiekben ismertetett konsziderációk [meggondolások] szem előtt tartásával folytatott tárgyalások a következőket eredményezték:

1.) Az újra megnyitandó könyvtár működésének ellenőrzésére egy háromtagú bizottság alakult, melynek tagja: b[á]r[ó] Radvánszky Antal, a Magyar Nemzeti Bank volt vezértitkára, Kosinszky Imre pénzügyminisztériumi titkár és alulírott Barthely Tibor. E bizottság feladata a könyvtár adminisztrációjának minden vonatkozásban való ellenőrzése, különös tekintettel arra, hogy a könyvtár anyaga megóvassék, és a könyvtár fenntartási költségeire kiutalt kultuszminisztériumi ellátmány megfelelően használtassék fel.

A bizottság - mihelyt a könyvtár új helyiségének kibérlésére sor kerül - ezen ellátmány jelenleg mutatkozó maradvány összegét, mely eddig a főkonzulátus által letétként kezeltetett, a főkonzulátustól nyugta ellenében átveszi, és bankfolyószámlán helyezi el. A bankfolyószámlára helyezett összeg felett a bizottság mindhárom tagjának együttes aláírásával diszponál, és fedezi abból a könyvtárral kapcsolatba felmerülő költségeket.

2.) A könyvtár kezelőjéül dr. Vaska Gyula jelöltetett ki, aki tartozik a könyvtár kezelésével és nyilvántartásával járó teendőket ellátni, és a könyvtárral kapcsolatos kiadásokról felfektetendő számadásokat Kosinszky Imre közvetlen ellenőrzése mellett vezetni.

3.) A könyvtár számára tekintetbe jövő új helyiség kiválasztását Kosinszky Imre és Vaska Gyula végzik, amelynél a takarékosabb legmesszebb menő figyelembe vételével tartoznak eljárni. A könyvtár könyvanyagát tartalmazó 29 darab lezárt ládát nyugta ellenében Vaska Gyula veszi át a főkonzulátustól, és gondoskodik annak elszállításáról, mihelyt a könyvtár részére bérelendő új helyiség rendelkezésre áll.

1. így a magyar tudományos könyvtár céljára a könyvtár a kultuszminisztérium által kiutalt és a főkonzulátuson letétként kezelt ellátmány maradványának br. Radvánszky Antal, Kosinszky Imre és Bartheldy Tibor együttes aláírásával ellátott nyugta ellenében,

2. a könyvtár anyagát tartalmazó lezárt 29 ládának Vaska Gyula nyugtája ellenében annakidején leendő szíves kiszolgáltatása végett.

Genf, 1944. december 5-én

Bartheldy Tibor

Jelzet: MOL K 107-V-7-13-1945 (Magyar Országos Levéltár, Külügyminisztérium, Népszövetségi képviselő és genfi főkonzulátus). Eredeti, géppel írt tisztazat.

Vaska Gyula, a genfi Bureau International d' Education (Nemzetközi Oktatásügyi Intézet) magyar delegáltja jelentései

a.
1945. július 23.

[Részlet].

Gróf Teleki Géza úrnak.

Az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány kultuszminisztere.

Budapest.

Kultuszminisztérium

Mélyen tisztelt Miniszter Úr!

Alulírott dr. Vaska Gyula genfi Nemzetközi Oktatásügyi Intézet mellé magyar delegátusi minőségben beosztott s[egéd] fogalmazó mindenekelőtt hivatkozom 1945. március 6-án küldött franci nyelvű jelentésemre, és ugyanakkor megragadom a kínálkozó alkalmat a mellékelt újabb beszámoló hazajuttatására.

[popup title="[...] format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részben Vaska Gyula a genfi Nemzetközi Oktatásügyi Intézetben végzett munkájáról számol be"]

1943 szeptemberében a Genfben felállítandó Magyar Tájékoztató Könyvtár előkészítő munkálataira nyertem megbízást. A Könyvtár az e célból a Kultuszminisztérium által Genfbe küldött Baross-Druker György min[iszteri] o[rsztály] tanácsos vezetése alatt működött - én ugyanakkor tovább folytattam tevékenységemet a Nemzetközi Oktatásügyi Intézetben.

Az 1944 márciusában bekövetkezett eseményeket követően kiváltam a Magyar Tájékoztató Könyvtár szolgálatából, és továbbiakban időmet kizárólag a Bureau-ban a nevelésügyi nemzetközi kérdéseiről végzett tanulmányaimnak szenteltem. Egyidejűleg közöltem az Intézet vezetőivel (Piaget és Rosello professzorokkal), hogy kapcsolataimat az akkori budapesti kultuszminisztériummal a német megszállás tényének következtében megszüntetem. Baross-Druker Györgyöt utólag visszarendelték Budapestre szolgálati okokból, és helyébe Kibédi-Varga Sándor, a Kultuszminisztérium külföldi kulturális kapcsolatokkal foglalkozó osztályának új vezetője engem akart megbízni a Könyvtár vezetésével. En ezt a megbízást táviratilag haladéktalanul visszautasítottam. Ezt követően illetményeim átutalását a Sztójai-[Sztójay] kormány megszüntette.

[popup title="[...] format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részben a genfi Nemzetközi Oktatásügyi Intézetben végzett további munkájáról tudósít. "]

Kiváló tisztelettel:

Dr. Vaska Gyula
Genf, 8, route de Malagnou - Svájc

Genf, 1945. július 23.

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-1-1 t.-88 526-1945 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt tisztazat.

b.
1945. szeptember 18.

[Részlet]

Paikert Géza min[iszteri] tanácsos úrnak

Budapest

Kultuszminisztérium

Genf, 1945. szeptember 18.

[popup title="[...] format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részben a genfi Nemzetközi Oktatásügyi Intézetben végzett munkájáról számol be. "]
1945 januárjában - az itteni magyar fiatalok kérésére - a Könyvtárnak meglévő anyagából újból megnyitottam a Magyar Tájékoztató Könyvtár olvasóterem jelleggel. A Könyvtárt egyébként a Magyar Ház szerződésének lejártával átköltöztették a genfi konzulátus helyiségébe, ahol a könyvek hat hónapig ládákból hevertek. Bakách-Bessenyei [György] báró disszidens magyar követ kérésre új helyiséget vettem ki (8, route de Malagnou), ahol azóta a szerény keretek között újra megindult könyvtár rendelkezésre áll a magyar kolónia tagjainak. Én magam is a helyszínen lakom. A helyiség és [a] szükséges bútorok bérét abból az összegből fedeztetik, amely még erre a célra a konzulátuson letétbe volt helyezve - havi költségvetése kb. 300 sv[ájci] frank.

[popup title="[...] format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részben a genfi Nemzetközi Oktatásügyi Intézetben végzett további munkájáról számol be. "]

Vaska Gyula

Genève, 8, route de Malagnou

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-1-1 t.-62 161-1945 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt tisztazat.

A Svájci Magyar Nemzeti Bizottság genfi szervezetének jelentése a könyvtárról. 1946. április 8.

Dr. Keresztury Dezső

Vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak

Budapest

Mélyen tisztelt Miniszter Úr,

A genfi Magyar Könyvtár ügyében bátorkodunk Önhöz fordulni.

Tudva lévő, hogy 1943 végén a kultuszminisztérium Genfben mintegy ezer kötetet tartalmazó, ún. tájékoztató könyvtárt rendezett be, amely az azóta megszünt Magyar Házban nyert elhelyezést.

Bár vannak a könyvek között értékes szépirodalmi művek, közgazdasági és statisztikai kötetek stb., a könyvek nagy része használhatatlan. A könyvtárnak állítólag 60-70 ezer svájci frank összegű alap állott rendelkezésre, amelyből - tudomásunk szerint - pillanatnyilag 5-6 ezer frank van meg. Hatvan használható kötetet véve alapul: egy-egy kötet Genfben való tartása ezer frankba kerül! Ehhez a rendkívüli nagyarányú vagyonsökkenéshez persze hozzájárult az a körülmény, hogy a kultuszminiszteri ösztöndíjjal 1943-ban Genfben került Ifj. Miklós, valamint a könyvtár vezetésével megbízott dr. Baross-Drucker György [...] kezelését a könyvtáralapból fedezték.

1944. március 19. után, a Magyar Ház bezárásakor, a könyvtár állománya a genfi magyar konzulátus pincéjébe került. Onnan 1945 elején a Hungaria Genfi Magyar Diák egyesület kezdeményezésére a Route Malagnou 8. sz[ám] alatti lakásba szállították át a könyveket. Ennek a lakásnak egy helyisége a könyvtárszoba, egy másik szobájában - egészen a legutóbbi napokig, amikor is elköltözött - Balázs Ferenc, egy harmadik szobájában Dr. Vaska Gyula lakik. Dr. Vaska Gyulának - aki annak idején Baross-Drucker György dr. helyettese volt - és Balázs Ferencnek a könyvtár adminisztrációja a feladata. Dr. Vaska Gyula különben a Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumot képviseli a Genfben székelő Bureau International d'Éducation[-]nál.

A könyvtáralap 1944. márciusa után - előttünk ismeretlen okokból - Dr. Koszinszky Imre v[olt] magyar pénzügyminisztériumi tisztviselő, ez idő szerint genfi lakos kezelésébe ment át, állítólag az ún. disszidens diplomaták, valamint Barthely [Tibor] konzul megbízásából, akik - mint a genfi Hungaria előbb említett kezdeményezésére - közben jártak, hogy a könyvtár állománya kikerüljön a konzulátus pincéjéből és az itteni magyarok számára hozzáférhetővé váljék.

Mai állapotában azonban a könyvtár nem felel meg a feladatának, nem tud az itteni magyaroknak irodalmi és tudományos munkájukban segítségre lenni, mert - mint már hangsúlyoztuk - a könyvtár állomány nem megfelelő; a genfi magyarság kulturális és politikai életének pedig - ideiglenes és félig-meddig magán jellegénél fogva, valamint a megfelelő hazai intézkedések hiányában - nem válhatott központjává.

A Svájci Magyar Nemzeti Bizottság (S.M.N.B.) - melynek megalakulásáról és céljairól a mellékelt jegyzőkönyv [nincs az ügyirat mellett] tájékoztat - élénk magyarérdekű aktivitást fejt ki; irodalmi- és sajtó tevékenységét csak megfelelő helyiség birtokában tudja jól végezni. A kiadványok szerkesztése - a Dr. Vaskával létrejött megegyezés alapján - nagyrészt a könyvtár helyiségében folyik. Szükség lenne ezen kívül arra - s ezt bátrak vagyunk tisztelettel javasolni -, hogy az ügy végleges rendezéséig az S.M.N.B. a könyvtár helyiségét hivatalosan a maga székhelyének tekinthesse, hogy jogában álljon ott üléseket, összejöveteleket, előadásokat rendezni, hogy postáját oda címezthesse, hogy a könyvtár három, alant közelebbről megjelölt irógépe rendelkezésre álljon, valamint, hogy az S.M.N.B. a könyvtár anyagát a hazai intézkedéseknek megfelelően megtszítthassa a fasiszta és reakciós jellegű kiadványoktól. Kérünk mindezt vonatkozó írásbeli beleegyezést, és ugyancsak kérjük Miniszter Urat, hogy mielőbb szíveskedjék intézkedni a könyvtár kiegészítésére, vagyis arra vonatkozóan, hogy a könyvtár számára hiánytalanul küldjék [meg] az otthon újonnan megjelenő könyveket, és rendszeresen juttassák el a hazai napilapokat és folyóiratokat.

Kérjük Miniszter Urat, hogy a könyvtárral kapcsolatos személyi kiadások fedezésére a kultuszminisztérium illetékes ténylezői találjanak az eddigtől eltérő módot, úgyhogy a még meglévő könyvtáralap csak a dologi kiadásokra fordítható.

Szíves intézkedéséért és válaszáért az S.M.N.B. nevében előre is köszönetet mondva vagyok

kiváló tisztelettel az S.M.N.B. megbízásából

Balabán Péter
titkár

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-150-2 t.-49 485-1946 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt tiszttáza.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium levele a Svájci Magyar Nemzeti Bizottsághoz. 1946. május 16.

Svájci Magyar Nemzeti Bizottság,
Genf

Április 8-án kelt beadványára értesítem, hogy addig, míg a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár elhelyezéséről döntés nem történik, hozzájárulok ahhoz, hogy a Bizottság a könyvtár helyiségét ideiglenesen használja, a könyvtár irógépeit igénybe vegye, postáját a könyvtárba címeztesse, előadásait és összejöveteleit ott tarthassa.

Tekintettel arra, hogy a könyvtár a magyar kultuskormányzat hivatalos szerve, a Bizottság pedig nem hivatalos és politikai szervezet, ideiglenes hozzájárulásomat csak a Svájcban felállítandó új magyar külképviseleti szervek működésének megkezdéséig és addig is azzal a feltétellel adom meg, hogy a Bizottság

- előzetes megállapodást létesít a könyvtár ez idő szerinti kezelőjével, dr. Vaska Gyula egyetemi fogalmazóval, a helyiség közös használatát illetően és a könyvtár zavartalan működésének biztosítására, és
- ha a bizottság, jöjjönhet a könyvtár helyiségében működik, elkülöníti működését a könyvtár kulturális tevékenységétől, (pl. a Bizottság hivatalos órái nem eshetnek egybe a könyvtári munka hivatalos óráival).

Fentiekről dr. Vaska Gyula egyetemi fogalmazót egyidejűleg értesítettem, beadványának többi pontjaira közvetlenül intézkedtem.

1946. május 16.

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-150-2 t.-49 485-1946 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt, kiadmányozott fogalmazvány.

A kultuszminiszter átirata a külügyminiszterhez a svájci-magyar kulturális kapcsolatok újrafelvételéről 1946. június 4.

A két világháború között hivatalos magyar-svájci kapcsolatok általában nem álltak fenn, és a kulturális érintkezések inkább egyéni kezdeményezésekből (művészeti kiállítások, professzorok előadásai, diákcsere) álltak.

Amikor a második világháború folytán a német szellemi befolyás mind jobban érezte hatását idehaza, szükségesnek mutatkozott a hivatalos szellemi kapcsolatok felvétele, illetőleg kimélyítése Svájcjal, amely tudvalevőleg érzelmileg teljesen a hitlerizmussal harcban állt a szövetségesek oldalán volt.

Ebből a célból Magyarország még 1939-ben csatlakozott a Genfben székelő Nemzetközi Oktatásügyi Intézethez, melynek a mai napig a tagja is maradt. Sőt a kultuskormány a kapcsolatok állandósítása végett 1941-ben állandó megbízottat rendelt az intézet mellé, aki ezt a funkcióját jelenleg is ellátja.

Svájcnak a második világháború alatt elfoglalt különös helyzetére tekintettel is a kultuszminisztérium még 1943 tavaszán egy-egy magyar lektorátust szervezett meg a neuchateli és baseli egyetemeken, de a magyar lektorok a közbejött események miatt állomáshelyüket már nem foglalhatták el. Ugyancsak Svájc különleges helyzetére volt a kultuskormányzat tekintettel akkor, amikor egy reprezentatív képzőművészeti kiállítást rendezett még 1944 januárjában Bernben, amely kiállítás a további hónapok során más svájci városokban is nagy sikereket ért el.

Egyik hivatali elődöm még 1943 nyarán Magyar Tájékoztató Könyvtárt állított fel Genfben, mely 1944 tavaszáig működött, majd fél évig szünetelt, 1945 januárjában pedig az akkor még hatalmon volt Szálasi rezsimtől teljesen függetlenül tevékenységét ismét megkezdte, és jelenleg is működik.

[popup title="[...]" format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részben a svájci egyetemekre kinevezni kívánt magyar lektorokról tájékoztatják a külügyet.]

Amidőn a fentieket Miniszter Úr szíves tudomására hozom, arra kérem, hogy szándékmat diplomáciai úton az illetékes svájci hatóságokkal is közölni szíveskedjék. Ez ügyben egyidejűleg a pénzügyminiszter úrhoz is fordultam, és arra kértem, hogy a baseli, neuchateli és a később szervezendő lausanne-i magyar egyetemi

lektorátusok, valamint a Genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár részére megfelelő hitelt bocsájtsa rendelkezésemre.

1946. június 4.

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-151-2 t.62 823-1946 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt és kézzel javított, kiadmányozott fogalmazvány.

Feljegyzés a könyvtár működéséről

A genfi Magyar Tájékoztató Könyvtárról

A genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár munkája eléggé nagyvonalú keretek között folyt már akkor, amikor az 1944. márciusi politikai összeomlás a kedvet és [a] lehetőséget a további terjeszkedéstől elvette. Pedig éppen a könyvek rendszeres beszerzése volt hátra.

Szegényes anyaggal indult tehát a Könyvtár az inséges éveknél, viszont kiderült, hogy havi 300 frankos ellátmánnyal is hibátlanul tud működni. Az alapvető hiba a hiányos felszerelésben volt, ezt azóta sem lehetett helyrehozni.

Szeretném a következőkben ismertetni azokat a lehetőségeket, amelyekkel a Könyvtár - újabb anyagi igény nélkül - hivatását az eddigénél jobban betöltheti:

1. **A Könyvtár hozzáférhetősége.** A délelőtti könyvtárórákat nem tartom elegendőnek. A genfi kolónia nagyja, a munkások és az iparosok, - éppen azok, akiknek különben is a legkevésbé van módjukban hazai hírekhez és betűhöz jutni, - ilyen időbeosztással a Könyvtárat nem látogathatják. Sokszorosított értesítőben szándékozom tehát tudtára adni a mintegy 1000 főnyi genfi magyar kolóniának, hogy a jövőben a Könyvtár megnyílik minden hétköznap délelőtt 9-12, ezenfelül hétfőn és pénteken este ½ 9 és ½ 11, valamint szombat és vasárnap délután 03-5 óra között. Ugyanabban felhívom a genfi magyarok figyelmét arra, hogy a Könyvtárban olvashatják a friss magyar újságokat és esténként hallgathatják, a könyvtári órákon belül, a budapesti rádió híreit.

A könyvkölcsönzést, mértékkel és ellenőrzéssel, megengedhetőnek tartom.

A friss könyvek másodpéldányait, valamint a kiolvasott újságokat és folyóiratokat, - amennyiben a könyvtári őrzésük nálunk nem látszik szükségesnek, - Zürichbe szándékozom küldeni, hogy az ottani Magyar Egyesületben az igen nagyszámú zürichi magyarság is hozzá jusson végre [a] hazai olvasnivalóhoz.

2. **A Könyvtár anyagának kibővítése.** a.) Beszerzés Magyarországról. A könyvtári leltár átvétele után fogok jelentkezni a legkiáltóbb hiányok betöltésére vonatkozó javaslattal. Itt említém meg, hogy rendes postai úton négy nap alatt kapom meg a budapesti kiadótól [a] könyves csomagjaimat.

b.) Letét. A Könyvtárban helyeztem el pár hónappal ezelőtt a genfi Nouvelle Revue de Hongrie szerkesztőségének annak idején felajánlott Ferenczi Imre-féle hagyatékot. Körülbelül 100-120 kötet. Egyrészt a reformkorszaknak, másrészt az ún. [úgynevezett] „XX. Század” körének válogatott szociológiai irodalma. - Ugyanakkor a Könyvtárban helyeztem el a saját genfi könyvtáram magyar anyagát is, kb. [körülbelül] 100 kötet[et]. - Néhány héttel ezelőtt szintén a Könyvtárban talált elhelyezést Vladár Ervin volt genfi főkonzul magyar könyvtára, mintegy 50 kötet.

c.) Egyéb svájci könyvtárakban megtalálható magyar könyvek nyilvántartása. A hazától való elesettségnél hosszú esztendeje alatt s szükség arra kényszerített, hogy számba vegyűk a Svájcban lelhető magyar könyveket. Meglepően gazdag könyvtáraknak jöttünk nyomára. A kölcsönző kedv sem hiányzott sehol. További tudományos munkák hirtelen igényére való tekintettel, eddigi és újabb jegyzeteink alapján, hajlandó vagyok a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtárban nyilvántartani a magyar szempontból jelentősebb svájci könyvtárak anyagát. Ennek a munkának az eredményéről a következőkben esetenként és részletesen beszámolok.

3. **Külföldiek tájékoztatása.** Fellengzőnek tartom azt a reményt, hogy a Magyar Tájékoztató Könyvtár iránt a svájci közönség spontán érdeklődését várjuk. Tétova és pillanatnyi kíváncsiságot nem lehet megszervezni. A svájci olvasóközönség lehet művelt, kedvelheti a magyarokat is a maga módján, de közvetlen kapcsolatba elvételre kerül Könyvtárunkkal. Megvannak a maga könyvtárai, kiadói és folyóiratai. A közönség igényét ezek szervezik és elégítik ki.

A genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár kitűnően megfelelhet tájékoztató hivatásának, ha kapcsolatot talál a svájci könyvtárakhoz, kiadókhöz, valamint a folyóiratok és napilapok szerkesztőségeihez.

Feladatomban tekintem tehát:

- A genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár sokszorosított katalógusának megküldését minden svájci könyvtárba, jelezvén, hogy bármilyen magyar vonatkozású kérdésben rendelkezésükre állunk.
- A svájci kiadók rendszeres személyes látogatását, fordításra érdemes magyar könyveinknek ismertetését, svájci könyvek iránti magyar irodalmi kritikusok és esetleg kiadók érdeklődésének felkeltését.
- A folyóiratok s esetleg néhány napilap szerkesztőségének hasonló szándékkal való látogatását.

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-150-2 t.-78 039-1946 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Géppel írt másolat, aláírás és dátum nélkül. A feljegyzést valószínűleg Hubay Miklós írta.

A VKM utasítása Hubay Miklósnak

Hubay Miklós úrnak, a Magyar Tájékoztató Könyvtár id[ei]genes vezetője
Genf

Megbízata után a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár helyzetére vonatkozó első jelentésére felhívom Igazgató urat az alábbiakra. Jelentse mielőbb:

- Milyen megállapodása van a könyvtárnak a route Malagnou 8 számú ház tulajdonosával a helyiséget illetően, mekkora a lakbér, milyen helyiségekből áll a könyvtár, milyen módon vannak a helyiségek kihasználva, a helyiségekről szóló szemléltető vázlatrajzzal, a berendezési tárgyak honnan erednek, mi ezeknek a berendezési tárgyaknak a havi bére.
- Mely összegeket tett ki a múltban havonta a könyvtár dologi ellátmánya, azt a könyvtár honnan kapta. Mellékeljen ehhez részletesen indokolt havonta szóló költségvetési tervezetet (lakbér, telefon és rádió díj, apróbb adminisztrációs költségek stb.).
- Hozzájárulok ahhoz, hogy javaslatának megfelelően hétköznaponként délelőtt 9-12, valamint hétfőn és pénteken este ½ 9 és ½ 11 között, továbbá szombaton és vasárnap délután 03-5 óra között álljon az érdeklődők rendelkezésére. Kívánatos lenne erről a genfi magyar kolónia megfelelő értesítése.
- A könyvkölcsönzést egyelőre nem tartom megengedhetőnek, a könyvtárban kezelt könyvek aránylag csekély számára való tekintettel, valamint arra, hogy a könyvek használatára egész héten megfelelő idő áll rendelkezésre.
- Nincs észrevételem az ellen, hogy az újonnan beérkezett könyvek, napilapok és folyóiratok másodpéldányai a zürichi Magyar Egyesületnek küldessenek meg.

[A fogalmazványon a következő szöveget kihúzták: „Ezzel kapcsolatban szükségesnek tartom, hogy a napilapokban és folyóiratokban megjelent minden olyan cikk és tanulmány nyilvántartásba vétessék és katalógizáltassék, amely alkalmas arra, hogy a külföldieket különböző magyar problémákról szakszerűen tájékoztassa. Általában nagy súlyt helyeznék arra, hogy a Könyvtár elsősorban a külföldi érdeklődők tájékoztatását szolgálja, minthogy a könyvtár megszervezése is annak idején ennek a szempontnak figyelembe vételével történt. Ennek az elsődleges célnak szolgálatában a könyvtárnak annyival is inkább állnia kell, mert Svájcban, elsősorban Genfben ma is nagy számban működnek különféle nemzetközi intézmények központjai, amelyeknek megfelelő tájékoztatása elsőrendű magyar feladat. Helyesen tartom ennél fogva a javaslatnak azt a részét is, hogy a könyvtár kapcsolatot kíván létesíteni Svájc nagyszámú és kitűnően felszerelt közkönyvtárával, a könyvkiadókkal, a napilapok és folyóiratok szerkesztőségeivel. E célból a könyvtár francia nyelvű sokszorosított katalógusát a különféle nemzetközi organizációk Svájcban székelő központi irodáinak, a közkönyvtáraknak, a napilapok és folyóiratok szerkesztőségeinek sürgősen küldje meg.]

6. A könyvtár anyagának kibővítésére (a legfontosabb művek, napilapok és folyóiratok jegyzéke) vonatkozó javaslatát - a könyvtár jelenlegi állományának leltárával együtt - sürgősen terjessze hozzám.

7. Tudomásul veszem, hogy a könyvtárban nyert elhelyezést a genfi Nouvelle Revue de Hongrie szerkesztőségének annak idején felajánlott mintegy százhusz kötetnyi Ferenczi Imre-féle hagyaték, a könyvtár ideiglenes vezetője genfi könyvtárának magyar anyaga mintegy százhusz kötetben, valamint Vladár Ervin volt genfi főkonzul mintegy 50 kötetből álló magyar könyvtára. Ezeket a könyveket önálló letétként kezelje.

Budapest, 1946. július 24.

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-150-2 t.-78 039-1946 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt és kézzel javított, kiadmányozott fogalmazvány.

Jegyzőkönyv a Magyar Tájékoztató Könyvtár átadásáról 1946. július 31.

Felvetették: a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár helyiségében, Genf, 8 route Malagnou, 1946. július 31-én.

Jelen vannak: Hubay Miklós, Vaska Gyula, Bolémán Tibor és Szilágyi Antal, mint tanúk

Tárgy: a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár átadása

Vaska Gyula kijelenti, hogy a 69 021/[1]946 VKM rendelet értelmében a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár tulajdonát képező értékeket a könyvtár ideiglenes vezetésével megbízott Hubay Miklósnak átadja. Hivatkozik a genfi magyar főkonzulátuson elhelyezett, a jegyzőkönyvhöz másolatban csatolt, 1945. február 6-iki keltezésű elismervényre, amelynek értelmében akkoriban ideiglenes jelleggel átvette a könyvtár abban felsorolt ingóságait.

Átadja

- 1.) A Magyar Tájékoztató Könyvtár könyvanyagát (1. melléklet könyvjegyzék)
- 2.) A könyvtár „szórópéldányait” jegyzék nélkül
- 3.) A könyvtár 1943. évi törzskönyvét
- 4.) Két könyvespolcot
- 5-6.) Az említett könyvtár magyar, illetve francia nyelvű szárazbélyegzőjét
- 7.) A könyvtár tulajdonát képező zöld csempekályhát
- 8.) Philips rádiókészüléket
- 9.) „Radiax” típusú elektromos fűtőkészüléket
- 10.) 430 016 sz[ámú] „Torpedo” írógépet

Kijelenti, hogy 1945 februárjában a genfi magyar ifjúság - a Hungária diákegyesület vezetősége és a Nouvelle Revue de Hongrie szerkesztősége - részéről felkérte, hogy az időközben bezárt genfi magyar házban (11 bis, Avenue de Champel) elhelyezett Tájékoztató Könyvtár könyvanyagát - amely a Magyar Ház liquidálása után a genfi magyar főkonzulátus pincéjében nyert elhelyezést - a genfi magyar kolónia tagjai részére ideiglenes jelleggel olvasóterem formájában hozzáférhetővé tegye. Hogy a Magyar Könyvtár ilyen formában ismét megnyílt, azt a kapcsolatok helyreállítása után a Kultuszminisztérium 1943. [!] október 12-én tudomásul vette.

Ami a könyvtár 1945. február 6-át megelőző státusát és tevékenységét, valamint az erre vonatkozó akták és levelezés hollétét illeti, ezekre nézve Baross György, a könyvtár akkori igazgatója adhat felvilágosítást.

Az 1945. február 6-i elismervényben feltüntetett két írógépre vonatkozólag

- a) 430 016 sz[ámú] „Torpedo” írógépet Hubay Miklósnak ezennel átadja
- b) 53 113 sz[ámú] „Olympia Plana” portable írógépet tudomása szerint Baross György távozásakor Szilágyi Antal (Genf, rue de l'Est 4) úrnak adta át elismervény ellenében.
- c) Ezen felül a VKM tulajdonát képező, 21 784 sz[ámú] Olympia Plana írógépet a könyvtárban letétbe helyezi.

Hubay Miklós kijelenti, hogy a Vaska Gyula által fentebb felsorolt, a Magyar Tájékoztató Könyvtár tulajdonát képező ingóságokat átveszi.

E jegyzőkönyv négy, eredetinek számítandó példányban vétetett fel, amelyből kettőt a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak, egyet a Magyar Tájékoztató Könyvtárnak, egyet pedig Vaska Gyula úrnak a rendelkezésére bocsátunk.

Vaska Gyula

Hubay Miklós

Bolémán Tibor

A könyvtár nyomtatott tájékoztatója működéséről 1946. július 31.

Genfi Magyar
Tájékoztató Könyvtár
8, r[ou]te de Malagnou
Telefon: 5-87-70

Kedves Honfitársunk,

A hazai kultuskormányzat legjobb gondja és szándéka szerint Könyvtárunk anyagát a jövőben iparkodni fogunk minél könnyebb szerrel hozzáférhetővé tenni. Az a sok friss magyar könyv és újság, amely mostanában érkezett és útban van, különben is érdemessé teszi a Könyvtár sűrűbb látogatását.

A Könyvtár hivatalos óráit augusztus elsejétől úgy szabjuk meg, hogy bejáratosak lehessenek azok is, akik délelőttönként nem tudnának napi munkájukból szabad órát szakítani.

A Magyar Könyvtár ezentúl tehát megnyílik:
minden hétköznap délelőtt 9-12 h-ig,
szombat és vasárnap délután 03-5 h-ig,
hétfő és péntek este ½ 9-11 h-ig.

Ha az újonnan beiktatott könyvtári órák iránt általánosabb érdeklődés mutatkoznék, a hét többi napján is szívesen kinyitjuk délután és este a könyvtárat.

Felhívjuk még Honfitársaink figyelmét arra, hogy a Könyvtárban megtalálják a legfrissebb hazai hírlapokat, és hogy az esti könyvtári időben hallgathatják a Könyvtár rádióján a budapesti híreket.

A vizontlátásra!

Genf, 1946. július 31.

A GENFI MAGYAR TÁJÉKOZTATÓ KÖNYVTÁR
ideiglenes vezetője

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-150-2 t.-127 892-1946 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, nyomtatással sokszorosított példány.

Hubay Miklós tájékoztatója a könyvtár fejlesztési terveiről 1946. augusztus 10.

Genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár

Könyvtárunk fejlesztésének két útját látom:

- a) a mai keretben való gazdagítása,
- b) tudományos intézetté való bővítése, különös tekintettel a Genfben mind gyakrabban megforduló magyar delegációk szükségleteire.

Legyen szabad az a) ponthoz vágó javaslatként csatolnom azoknak a friss könyveknek a jegyzékét, amelyekre leginkább szükség volna, addig is, amíg a régiek kiadású alapvető munkák sorra beszerződnek.

A könyvtárunk tudományos intézetté való bővítésével meg lehetne oldani egy igen égető problémát: ez a Genfben jövő magyar delegációk irodájának elhelyezése. A népszövetségi időkben mindvégig működött itt egy ilyen iroda, amit azután Magyarországnak a Népszövetségből való kiválásakor Főkonzulátussá kereszteltek és bővítettek. Minden jel arra vall, hogy külügyi kormányzatunk jelenleg az ésszerűbb és gazdaságosabb megoldást választja és nem nyitja ki a genfi főkonzulátust. Tekintettel arra, hogy a jövőben valószínűleg úgyis inkább szakemberek és nem politikusok fogják látogatni Magyarországról az UNO-nak, UNRRA-nak, UNESCO-nak [, az] Interparlamentáris Uniónak genfi üléseit, valamint a Vöröskeresztet, az a benyomásunk, hogy egy jól felszerelt magyar információs könyvtár illő és nem is hiábavaló keretben jelenthet a nemzetközi munkára idejövő magyar szakértőknek. A legszükségesebb feltételek máris megvannak. A jelenlegi lakás három szobája a könyvtárunk nagyobb lélegzetvételénél sem fog szűknek bizonyulni, - (jelenleg csak az egyik szobáját használja a tulajdonképpeni könyvtár).

Figyelembe jön még, hogy az általában fogyatékos felszerelésű könyvtár nemcsak viszonylagosan, hanem tényleg gazdag a Magyarországra vonatkozó statisztikai és gazdasági művekben. A könyvtár tökéletesítése ebben az irányban járna a legkisebb erőfeszítéssel. Csupán a nemzetközi jognak és relációknak az irodalmát kellene egészen frissiben előteremteni. Ebben viszont komoly támogatást jelenthet a Főkonzulátus könyvtára, amelynek letétként könyvtárunka való elhelyezését különben is kérni kellene a Külügyminisztériumtól, abban mind valószínűbb esetben, ha a volt Főkonzulátus újra nem nyílik meg.

Akár az a) megoldást, akár a b) megoldást, vagy akár szerényebben, de mind a kettőt választaná is a VKM, a könyvtárt minden esetben el kellene látni az összes Magyarországra vonatkozó dokumentációs munkákkal és folyóiratokkal. Különös tekintettel az idegen nyelvű kiadványokra.

A hazuról való nagyobb arányú könyvküldésnek egy ingyenes lehetőségéről mellékletként feljegyzést csatolok.

Genf, 1946. augusztus 10-én

Teljes tisztelettel:
Hubay Miklós
a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár ideiglenes vezetője

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-150-2 t.-101 482-1946 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt tisztaát.

Hubay Miklós jelentései

a. Hubay Miklós jelentése a könyvtár helyiség ügyéről 1947. február 14.

BIBLIOTHÈQUE HONGROISE
8, route De Malagnou
Genève

Téléph. 5 87 70
39/1947

Genève, le 1947. február 14.
Jelentés: a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár elhagyott lakása és költözése ügyében

A Magyar Könyvtárt midőn augusztus elsején átvettem, már felmondásban volt. Felmondásban volt több ürbügből és egy okból. Az ok számít: régi bérű olcsó lakás, amiért most jóval több bért és igen nagy átadási árat lehet kapni.

Tekintettel arra, hogy a tulajdonos Baloise Vie biztosító társaság megengedheti magának azt, hogy anyagi szempontokon könnyen felülemelkedhessék, iparkodtam egyrészt a Bazelben székelő központi vezetőség igazgatóival közvetlenebb kapcsolatba kerülni, másrészt a házmesterné bizalmát kivívni, hogy a lakóknak a Könyvtárral szemben kerekedett ellenérzését lecsendesítse. A bázeli igazgatók felé Ybl Ervin volt szíves először csak leveleimet és kéréseimet közvetíteni, később pedig - mikor szükségesnek láttam, hogy személyesen is odautazzam - nekik sorra be is mutatni. A házmesterné viszont elérte azt, hogy azok a lakók, akik eladdig különböző okokból a Magyar Könyvtárnak a házból való eltávolítását követelték, az immár bizonyos tekintetben csendesültebb forgalmat bonyolító Könyvtár és könyvtáros maradása érdekében levelet írtak a tulajdonosnak. Így reméltem a december 15-ig kapott halasztást újabb haladékkal megtoldani.

December elején ismét felutaztam, két ízben is, Bazelbe. Igénybe vettem a berni Magyar Követség támogatását, a Bazelben élő Verzár Frigyes professzorét, a kiváló tekintélyű Max von Vischer úrét és a mindig megható buzgalommal iparkodó Ybl Ervinét. Nem jutottam eredményre.

December 16-án a Natural le Coultre szállító vállalat harminc ládában elszállította a Magyar Könyvtár anyagát a jelenleg felfüggesztett működésű genfi Magyar Főkonzulátus pincéibe, együtt a Könyvtár néhány bútordarabjával. Két nappal később ugyanide szállították az előző lakás padlásán felhalmozott nyomtatványok tömegét. A Könyvtár bérelt bútorait visszavittem bérbe adójuk, Aristide Monnerat úr raktárába.

A telefont, villanyt és gázt ugyanakkor kikapcsoltattam. Az összes függő számlákat kifizettem.

A szállító cég számlája 260 s[vájci] frank volt, amit egy olyan értelmű levél kíséretében fizettem ki, hogy az esetleges további szállítást csak abban az esetben bízom rájuk, ha - immár a költöztető anyag ismeretében - hajlandók előzetes és méltányosabb árajánlatot tenni. Megígérték.

A Könyvtár anyaga tehát, gondosan ládába csomagolva, a Főkonzulátus pincéjében, zárt és száraz helyen van.

Azt a szinte lehetetlen törekvésemet, hogy a jelenlegi svájci lakásítségben a Könyvtár számára megfelelő helyiségeket béreljek, végre sikerült teljesítenem.

A könyvtárhelyiségek új bérletéről és azoknak felszereléséről külön jelentésben számolok be.

Hubay Miklós

A genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár ideiglenes vezetője

b. Hubay Miklós jelentése a könyvtár új helyéről 1947. február 17.

BIBLIOTHÈQUE HONGROISE
8, route De Malagnou
Genève

Ismeretes, hogy a Magyar Tájékoztató Könyvtárnak eddigi lakásában való bérlete múlt év december 15-én megszűnt, azóta a Könyvtár zárva és anyaga ládába raktározva van.

Genfben lakáshoz ma csak hivatalos kiutalással, vagy üzérkedők láncán lehet jutni. Tekintettel arra, hogy a magyar állam Genfben már bérel egy nagy lakást, a volt magyar főkonzulátusét, hivatalos kiutalásra, melynek rendszere különben is a siseri idegenek elleni védekezésre való, nem számíthatom. Egyéb úton sem juthattam hozzá, már csak azért sem, mert az hazafelé nehezen igazolható kifizetésekkel járt volna.

Tanácsalanságomban egyetlen lehetőségnek a felfüggesztett működésű magyar Főkonzulátus helyiségeinek részbeni bérletét láttam. Nem mintha gyakorolni kívántam volna azt az új nyugat-európai szokást, amely megengedi bármilyen ideiglenesen elhagyott lakásnak az igénybe vételét, hanem azért, mert meg voltam győződve egyrészt arról, hogy svájci frankjainknak illetően való megtakarításával nem térek el a magyar kormány intencióitól, - másrészt arról, hogy miniszteriális határkérdések nem tehetik lehetetlenné annak a genfi magyar könyvtárnak a zavartalan fennmaradását, amely az utóbbi hónapokban működésével a magyarság egészét érdeklő eredményekre jutott. (Előkészítette Lukács György meghívását a Rencontres Internationalesra, megteremtette az anyagi biztosítékot a genfi zenei versenyen résztvevő magyarok ittlétére, megszervezte azt az akciót, amelynek során eddig svájci útra jött Szabó Zoltán, Zilahy Lajos, Zathureczky Ede, Szabó Gabriella, Czöbel Béla, Ferenczy Béni, Illyés Gyula, Márai Sándor, Pátzay Pál, Cs. Szabó László, Szőnyi István, Szűcs László, Déry Tibor, Ferenczy Noémi, Háy Gyula, Nagy Lajos, Szabó Ferenc, Gombás Pál, Gyergyai Albert, Vedres Márk, Beck András, s amelynek további során még számos meghívott várható, - az előbbi akciókkal kapcsolatban fogadásokat, hangversenyeket, nyilvános- és rádió előadásokat rendezett; - s mindez csupán marginális tevékenysége volt az eredeti tájékoztató feladata mellett, mely[elt] a Könyvtár december 15-ig szintén zavartalanul betöltött.

Azóta mind a VKM, mind a KÜM [Külgügyminisztérium] részéről tudomásomra hozták, hogy sem a Könyvtár, sem annak irodája átmenetileg sem kerülhet a genfi felfüggesztett működésű magyar Főkonzulátus helyiségeinek egyikébe.

További bérlet és ezzel a Könyvtár további munkája eléggé kilátástalan volt, midőn a Lengyel Követség, melynek baráti réven tudomására jutott a Könyvtár helyzete - kapcsolataink jellemzésére megemlítem, hogy [a] Genfben járó lengyel írók úgy látogatták a Magyar Könyvtárat, hogy a Lengyel Követség rendszeresen küldötte ide a lengyel újságokat - hogy felajánlotta könyvtári célokra genfi házában két emeletét. Ezt a lakrészt külön utcai bejárata teljesen függetleníti a háznak másik emeletén dolgozó Lengyel Vöröskeresztől,

Lakás, bére és szerződés

A Könyvtárnak új otthont kínáló ház Genf központjában, a rue Munier-Romilly 4-es szám alatt van. Két emeletes, de kisméretű magán palota, amelynek az előbbivel párhuzamos utcáról is van bejárata, a rue Monnetier 7-es szám. A negyed, stílusa szerint, a budapesti Bajza-utca környékét idézi, a keretező közeli forgalmas főútvonalak kikapcsolják az átmenő forgalomból. A rue Munier-Romilly 4-es számú bejárat pár lépcsőn egy halba vezet, onnan nyílik szemben a könyvtárnak felajánlott két terem, oldalra a raktárhelyiségül használható konyha. A két földszinti terem már az említett párhuzamos utcára néz, melyre egy üvegezett verandán keresztül külön kapuja van. [!] A hallból visz fel egy belső lépcső a Lengyel Vöröskereszt helyiségeibe és a két könyvtári terem felett lévő és azzal együtt kiadott két szoba-fürdőszobás lakásba, amelyből az egyiket magamnak, másikat vendégszobának akarok berendezni. A második emeleten van még a portásnak a lakása.

Mindennek lakbére, miként azt már telefonon jelentettem, havi négyszáz svájci frank. A közös órán mért villanyszámlához havi húsz frank megtérítést kérnek, ami megfelel a Könyvtár eddigi átlagos villanyszámlájának. [popup title="[].."] format="Default click" activate="click" close text="A levél további részében a Könyvtár berendezkedését írja le."]

Hubay Miklós

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-150-2 t.-38 286-1947 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt tisztázatok.

Hubay Miklós kérése a könyvtár ellátására képzőművészeti anyaggal 1947. május 27.

4, rue Munier Romilly

1947. május 27.

154/1947

Tárgy: modern magyar képek és szobrok elhelyezése a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtárban

Hivatkozással Bassola Zoltán államtitkár úrnak február hó végén küldött jelentésemre, ismételten kérem, hogy jelenleg [a] pincében elraktott Ybl-féle képzőművészeti anyagból mintegy 20-30 darabot a könyvtár számára ideiglenesen kiállítás céljaira kiválaszthassak.

Kérésemet indoklom a következőkkel:

- 1.) az említett képzőművészeti anyag annak idején azért került Svájcba, hogy a svájciak minél jobban megismerkedjenek velük. A Magyar Tájékoztató Könyvtárban hetenként megbeszélésére, előadásokra legalább 150-200 ember megfordul: a genfi egyetemi és művészeti élet vezető személyei.
- 2.) a Könyvtárnak egyelőre könyvekben való szegénységét semmi sem feledtetheti jobban, mint az üres falfelületeknek magyar művészeti alkotásokkal való beborítása;
- 3.) a személyes huzavonák alkalmává lett kiállítási anyag ügyének egészségére válnék, ha hivatását - szerényebb körülmények között - ma is teljesíthetné. Az a szándékom pedig, hogy az Ybl-féle anyag tömegéből a valóban haladó művészek alkotásait válogassam elő erre a könyvtári kiállításra, lehetővé teszi, hogy a képkiallítást kritizálók számot vethessenek a kiemelt haladó művészek (Barcsay [Jenő], Dési Huber [István], Derkovits [Gyula], Czöbel [Béla], Gulácsy [Lajos], Kmetty [János], Gadányi [Jenő], Vilt [Tibor]) régtől való jelenlétével.

Mindezek alapján kérem, hogy Ybl Ervint (Basel, Hotel Krafft) értesíteni [szíveskedjenek] (megjegyzem, hogy Ybl készséggel támogatja a gondolatot, csak rendeletet vár), - s hogy 150 svájci Fr[ank]-ot, múzeumi szolgák borralalójára, Ybl költségeire, szállítási és biztosítási díjakra kiutalni szívesek legyenek.

A genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár vezetője

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-150-1 t.-89 414-1947 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt tisztázat.

Szalai Sándor egyetemi tanár jelentése Ortutay Gyula kultuszminiszternek a nyugati magyar kulturális képviselletekről 1947. augusztus 25.

BUDAPESTI PÁZMÁNY PÉTER
TUDOMÁNYEGYETEM
TÁRSADALOMTUDOMÁNYI INTÉZETE Budapest, 1947. aug[usztus] 25.

Jelentés dr. Szalai Sándor egy[etemi] ny[ilvános] r[endes] tanár franciaországi, angliai és svájci tapasztalatairól a magyar kultúrképviseletek működése terén.

Miniszter Úr!

[popup title="...]" format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részekben Szalai Sándor a magyar kultusz kormányzat külkapcsolatait, valamint saját franciaországi és angliai benyomásait írja le."]

Svájc

A genfi Magyar Intézet [!] vezetője, Hubay Miklós dicséretre méltó szorgalommal évenként négy-öt előadást és koncertet rendez az intézet helyiségeiben. Könyveket és folyóiratokat teljesen rendszertelenül kap, és abban a szellemben, amit már fentebb vázoltam. De nem is tudna mit kezdeni a könyvanyaggal, mert az a húsz-harminc magyar, aki eljár ide egy-egy Gárdonyi vagy Mikszáth kötetet kölcsön venni, nem komoly tényező. A könyvtárat ki kellene építeni magyar politikai, gazdasági és tudományos referencia könyvtárrá, és egy angolul és franciául beszélő tudományos tisztviselő segítségével magyar információkkal kiszolgálni az U.N.O. európai központjában dolgozó több száz irodát.

Ezt a feladatot Hubay egyedül és minden eszköz hiányában természetesen nem láthatja el; vagy kell belőle csinálni valamit, vagy meg kell szüntetni.

Feltűnően hiányos az együttműködés a genfi központ és a berni magyar követség között, különösen a meghívások stb. terén, bár, talán a berni magyar követség [az] egyetlen nyugati követségünk, amelynek komoly kapcsolatai vannak a svájci sajtóhoz. Mivel a nemzetközi kulturális tevékenységnek Svájc a központja, tulajdonképpen itt kellene nyilvántartani a különböző nemzetközi tudományos kongresszusokat stb.; elintézni Magyarország megfelelő képviseltetését, meghívását stb. - Ez is embert kíván.

[popup title="...]" format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részben összefoglalja a jelentése elkészültének körülményeit."]

Kiváló tisztelettel:
Dr. Szalai Sándor
egyetemi ny[ilvános] r[endes] tanár

Jelzet: MOL XIX-I-1-v-3926-1947 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Ortutay Gyula miniszter). Eredeti, géppel írt tiszttázat.

Kristóffy Tamás helyettes vezető beszámolója a könyvtár működéséről Hubay Miklósnak 1947. október 27-i

1947. október 23.

Kedves Miklós,

[popup title="...]" format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részben a Könyvtár pénzügyi kérdései szerepelnek. (Hubay ekkor Magyarországon tartózkodott.)"]

Takács [Jenő] írt Rómából, s érdeklődött a könyvtár anyagi helyzete után. Válaszom pillanatnyilag a legnegatívabb. Koncertezni szeretne itten, de ki fizeti a költségeket, mivel ha nyilvános estet akar adni abból csak ráfizetés lesz, most beszéltem Casettivel, s úgy állapotunk meg, hogy inkább Lausannet ajánlom neki, ottan nem annyira túlzásfolt a zenei naptár. Írt még a Jenő arról, hogy te megígérted neki, hogy kinyomsz 300 s[svájci] Fr[anko]t a kultuszból [kultuszminisztérium, VKM] a zürichi Kaiser koncert támogatása címén. S hol fognak lakni feleséggestül? Vagy van egy Comité [Comité international pour le placement d'Intellectuels] meghívásuk? Jó volna, ha meghatároznád, hogy milyen mértékben támogatjuk Takácsot. (Takács november 4-ig megérkezik.)

Nem mintha Takács művészetében kételkednék, de ha ilyen szükösek vagyunk, inkább áldozunk olyanokra, [a]kik propagandisztikus szempontból jobban emelik a könyvtár jó hírnevét. Gondolok itt elsősorban Fischer Annie-ra, kit személyesen is jól ismerek, s mint Európa jelenlegi egyik legjobb zongoraművésze számára egy hatásos és nagyszabású estét kellene rendeznünk helyiségeinkben. Ő novemberben az itteni rádió által egy nagy zenekari estre, [Ernest] Ansermet vezényletével, van lekötve, solo [szóló] estet nem ad, tehát minden lehetőségünk adva van, hogy egy szép estét rendezhessünk.

Szoltányi Györgynek, kiváló Párizsban élő zongoristának kell nemsokára ide jönnie, hogy a francia [Jean] Rivier zongorahangversenyét a genfi rádióban ösbemutató alkalmával prezentálja. Őrá is kimondottan kíváncsiak az itteni kritikusok, mivel az évi nemzetközi versenyen nem indult el, de jó híre Párizsból hozzánk is eljutott.

Véghék [Végh Sándor] harmadik ez évi szereplése december elejére esedékes a könyvtárban. Ezzel kapcsolatban említtem meg, légy oly jó utánanézni, hogy miért késik a számukra megállapított 3000 forint ösztöndíj francia forintban [!] való átutalása. Magad is tudod, hogy sokan vannak, és a sok ehezöz családtagot mind el kell látniok [!], viszont nem szeretném elmulasztani [az] itteni decemberi szereplésüket. Látván Végh személyes nagy sikereit, [a] zeneversenyek alatt, így bizonyára nívós hallgatóságot tudnánk biztosítani.

Mint már említettem, Czako Évát is be kell kapcsolni egy alkalommal, nem is beszélve két fiatal művészünkről, kik tudásukkal és rendkívül szimpatikus egyéni fellépésükkel a 47/48-as szezonban a legnagyobb támaszaink lehetnek. Név szerint Siki Béláról és Gérecz Árpádról van szó. Hálás lennék, ha az utóbbi ösztöndíj-ügyét te is egy kicsit megnyomnád, mivel még nincsen teljesen elintézve. Zathureczky főigazgató úr is melegen pártolja. Magam részéről elősegítve, meg kell említenem, hogy az itteni Conservatorium zenekarának, megérkezése után, azonnal hangverseny-mestere lett. Mindketten Gagnebin kedvencei, s nem keltene jó benyomást, ha anyagi szempontok miatt itt tartózkodásukat meg kellene szakítaniuk. Gérecznek első nyilvános koncertje november 15 körül lesz, s több házi zeneestre van meghívása különböző, itteni patricius családokhoz. Siki Béla tegnap közszerepelt, a Liszt nap alkalmával, először a rádióban s mostantól kezdve állandó szerződése lesz.

Remélem Te is észreveszed a lehetőségeket, és magadévá teszed az ügy támogatását.

Veress Sándornak sajnos nem tudtuk megszerezni a beutazási engedélyt, a Fremdenpolizei ismeretlen ok miatt elutasította. Magam jövő héten felmegyek Bernbe, és beszélni fogok az illető referenssel, hogy legalább Karácsony utánra biztosítsuk idejöttét, mikorra ő ugyanis elhalasztotta.

Vasárnaptól szerdáig távol leszek, mialatt Siki Béla fog helyettesíteni, tehát ne keress telefonon. Az első három napot Macolinben fogom tölteni az itteni egyetem meghívására, hol propagandisztikus céllal a külföldi diákok számára egy három napos táborozást rendeznek. Két amerikai mellett engem küldenek harmadiknak. Szerdát viszont kénytelen leszek a fővárosban tölteni, különböző futó ügyek elintézése végett.

Követség szerint a Présence 2/03 még nem érkezett meg. Ne haragudj, hogy ilyen sokáig hallgattam, egy-két vizsgát raktam le az egyetemen:

Sokszor ölel:

szígnó

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-150-2 t.-163708-1947 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt és kézzel kiegészített tiszttázat.

15.
Illyés Gyula jelentése franciaországi útjáról
1947. december 1.

Genéve
4, rue Munier Romilly

Miniszter Úr,

Párizsi tartózkodásomról tisztelettel az alábbiakban van szerencsém beszámolni.

[popup title="[...]"] format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részben Illyés a párizsi és egyéb svájci tárgyalásait és észrevételeit írja le."]

7. A Genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár ügyét visszatérve ép oly megoldatlannak találtam, mint amikor itt hagytam. A Lengyel főkonzulátus, amelynek épületében a Könyvtár helyiségeket bérelt, a bérletet február 28-ra felmondta. Ugyanakkor a magyar konzulátus genfi helyiségei teljesen üresen állnak, és Magyarországnak Genfben semmi kulturális szerve nincs. Kívánatos volna, hogy a Kultuszminisztérium és a Külügyminisztérium itt is együttműködésre jusson, mint amilyen Párizjsban már oly kitűnően sikerült. Az ügyben a napokban fogok Oltványi [Imre] követ úrral beszélni. Utána külön jelentésben számolok be miniszter Úrnak. Körülbelül két hét múlva szándékozom haza utazni. Részletesebb jelentésemet így élőszóban adhatom elő. Kérem Miniszter Urat, hogy a minisztérium illetékes szervei a haza utazásban szükséges engedély gyors megszerzésében támogatni szíveskedjenek. Kérem Miniszter Urat, fogadja őszinte nagyra becsülésemet:

Illyés Gyula

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-151-1 t.-243 273-1947 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt tisztelet.

Balázs János miniszteri osztálytanácsos jelentése a könyvtár helyzetéről. 1948. április 27.

Tárgy: a Genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár helyzete

A Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úrnak
Budapest

Hivatkozással a Miniszter Úr 244 462/1948. X. számú, folyó évi február 18-án kelt rendeletére, a Genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár elvi, személyi és anyagi kérdéseivel kapcsolatosan az alábbiakat jelentem:

Fenti rendelet alapján folyó évi április hó első felében Genfbe költöztem. Megérkezésemnek annak idején már jelentettem Miniszter Úrnak. Előzetesen, még március folyamán állomáshelyem tervezett megváltoztatását, dr. Oltványi Imre követ úr távollétében helyettesének Bernben személyesen bejelentettem. Követ úr visszatérte után pedig, akkor már Genfből, megérkezésemről írásban számoltam be. Követ úr munkám megkezdésének lehetővé tétele, tartózkodási engedély megszerzése érdekében készségesen támogatott. Ezek alapján hozzáfoghattam munkámhoz. Mindenekelőtt tájékozódtam a Könyvtár jelenlegi problémái felől. Hubay Miklóssal, a Könyvtár vezetőjével együtt a legrészletesebben megvittuk a felmerült kérdéseket. A mostani helyzet a következő:

. A Könyvtár jelenlegi székhelye.

A genfi Lengyel Főkonzulátussal kötött bérleti szerződés már 1948. március 1-én lejárt. Mivel azonban Hubay Miklós, a Könyvtár vezetője ez időpontig nem érkezett vissza, távollétében a szerződést dr. Sötér István főosztályvezető utasítására még egy hónapig meg lehetett hosszabbítani. Hubay Miklós március 17-én, visszatérte után kieszközölte, hogy az új könyvtárhelyiség biztosításáig a könyvtár könyvanyaga a gen[fi] Magyar Főkonzulátus pincéjében helyeztessék el (Genf, 33 Quai Wilson).

Az átköltöztetés 1948. április 6-án, kellő gondossággal megtörtént. A könyvek további intézkedésig a Főkonzulátus pincéjében, zárt ládákban elhelyezve, biztonságban vannak.

A Lengyel Főkonzulátussal kötött bérleti megállapodás alapján 1700 svájci frank letétbe helyezésével a végleges elszámolás folyamatban van, s május elsejéig befejeződik. Ez az összeg feltétlenül elég lesz még [az] esetleg benyújtandó számlák kifizetésére.

2. A Könyvtár anyagi helyzete

Az 1947 augusztus elsejével kezdődő költségvetési évre, Miniszter Úr 186 432/1947.X. számú, 1948. február 16-án kelt rendeletével a Könyvtár költségvetését 50 000 F[or]int kiadással hagyta jóvá. E rendeletben Miniszter Úr felhívta a Könyvtár vezetőségét a legszigorúbb takarékosági rendszabályokra, s közölte, hogy fedezeti lehetőség hiányában póthitelt a Könyvtár részére nem lehet utalványozni.

Ennek az utasításnak figyelembe vétele alapján, a folyó költségvetési évben, tehát 1948. augusztus 1-ig, az engedélyezett hitelkeretre támaszkodva a Könyvtár részére új helyiséget szerezni és bérelni már csak azért sem lehet, mivel a közismert genfi lakáshiány miatt csak hosszas utánajárás, lelépés fizetése, szóval jelentős anyagi áldozat árán lehetne megfelelő helyiséghez jutni.

Ami a lakáshivatal útján való bérletet illeti, sajnos, ennek álláspontja az, hogy a magyar állam amúgy is bérel Genfben nagyobb, s most üresen álló épületrészt, a Főkonzulátus helyiségeit, s erre hivatkozva újabb lakáskiutalást magyar célokra nem hajlandó engedélyezni.

Kényszerűségből tehát, egy ideig a mostani átmeneti állapotot kell fenntartani. Remélhető azonban, hogy augusztus 1-ig kedvező megoldást lehet találni. A jelenlegi körülmények között a Könyvtár költségvetése mentesül az elhelyezési költségektől, s az így megtakarított összeget a Könyvtár anyagi helyzetének teljes rendezésére lehet majd fordítani.

[popup title="[...]"] format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részben Balázs János a Könyvtár pontos anyagi helyzetét mutatja be."]

3. A Könyvtár 1948/49. évi költségvetése.

A Könyvtár anyagi ügyviteléről Hubay Miklós, a Könyvtár vezetője a legrövidebb időn belül felterjeszti a részletes elszámolást. Az ismertetett adatok alapján nyilvánvaló, hogy a Könyvtár augusztus elsejétől megszabadul a működését eddig akadályozó állandó anyagi nehézségektől. Mivel Miniszter Úr e fiatal intézmény jövőendő működését a magyar művelődés szempontjából minden bizonnyal kívánatosnak és szükségesnek tartja, az új munka megkezdésének személyi és anyagi előfeltételeire vonatkozóan a következőket javaslom Miniszter Úrnak:

a) [popup title="[...]"] format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részben személyi kérdések szerepelnek. "]

b) Költségvetési javaslat az 1948/49-es évre.

A Könyvtár részére minél előbb új helyiséget kell szerezni, hosszúidőre szóló bérlet alapján. A mai körülmények között ez nem csak nehéz feladat lesz, hanem költséges is. Számolni kell az itteni lakáshiánnyal, s ezzel kapcsolatosan a lakbérek fokozatos emelkedésével is. Más felől zavartalan és sikeres munkát a jövőben csak akkor lehet végezni, ha az ellátmány biztosítva van, kellő időben megérkezik, s nem történik meg, mint a múltban, hogy a Könyvtár szinte állandóan teljes anyagi zilaítás közepette volt kénytelen folytatni munkáját, a fenyegető csőd és megsemmisülés árnyékában.

Elég csak utalnom arra, hogy a mai körülmények között Genf jelentősége minden szempontból egyre növekszik. Az Egyesült Nemzetek sok fontos szervezete máris itt működik. Pontos nemzetközi értekezletek egymást érik itt, s Magyarország részvétele miatt ezek rendkívüli alkalmat kínálnak számunkra [a] nemzetközi művelődési kapcsolatok szövése. Minden jel arra mutat, hogy Genf hajdani nagy jelentőségét fokról-fokra visszaszerzi.

Ezért fontos érdekeink fűződnek ahhoz, hogy Genfben jól felszerelt, anyagilag kellően megalapozott Tájékoztató Könyvtárunk legyen. Új helyiségek bérbé vétele mellett a már meglévő könyvtári anyag alapos felfrissítése, kiegészítése, tervszerű, állandó bővítése is nélkülözhetetlen feladat. Magyarország fejlődésének adatszertű, tárgyilagos és tudományos dokumentálása Genfben, a világ legjelentősebb pontján olyan feladat, mely minden támogatást megérdemel.

[popup title="[...]"] format="Default click" activate="click" close text="A kihagyott részben a következő költségvetési év igényelt ellátmányi összegei szerepelnek. "]

Maradok Miniszter Úr tisztelő híve:

Genf, 1948. április 27-én

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-150-2 t.-247 129-1948 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, géppel írt tisztlázat.

A VKM 254877/1948. X. számú értesítése a Külügyminiszternek a könyvtár megszüntetéséről

Külügyminiszter Úrnak
Budapest

Tárgy: Hubay Miklós, a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár vezetője és a BIE áll[andó] megbízottjának felmentése és hazarendelése, a Könyvtár megszüntetése

Értesítem a Miniszter Urat, hogy a Miniszter Úr ismert, kifejezésre juttatott és általam is teljes mértékben osztott kulturpolitikai felfogásnak megfelelően és az államháztartás gazdasági szempontjait tekintetbe véve a genfi Magyar Tájékoztató Könyvtár megszüntetését és Hubay Miklós múzeumi könyvtárnoknak a Könyvtár vezetése és a Nemzetközi Nevelésügyi Hivatal melletti állandó megbízotti megbízása alóli felmentését határoztam el. Evvel kapcsolatban nevezetthez a másolatban csatolt rendeletet intéztem.

Ugyanakkor Balázs János svájci kulturális megbízottat is felmentettem megbízásától a Miniszter Úrral másolatban közölt 254876/[19]48. X. számú rendelettel.

Ebből az alkalomból kérem a Miniszter Urat, hogy a fenti intézmény teljes felszámolásában hathatós segítségemre lenni szíveskedjék. Pontosabban részletezve a következő kéréseimet közlöm:

- 1.) Szíveskedjék a berni Magyar Követséget utasítani, hogy a leghatékonyabban ellenőrizze Hubay Miklós és Balázs János, a másolatban közölt rendeletek szerinti felszámoló munkáját, egyben nyújtson nekik mindenben jóindulatú segítséget és támogatást.
- 2.) Szíveskedjék megengedni, hogy a Könyvtár anyagát képező könyvanyag egyelőre maradjon jelenlegi őrzési helyén, a genfi konzulátusi épület pincéjében, egy megbízható tisztviselő őrzésében, akinek Hubay a könyvanyagot leltár ellenében átadja. Ugyanakkor máris kérem Miniszter Úr szíves tájékoztatását - esetleg a berni Magyar Követség vezetőjétől nyerendő felvilágosítás alapján - hogy véleménye szerint e könyvanyag melyik svájci intézménynek lenne odaajándékozandó úgy, hogy az elszállítását is az ajándékban részesülő vállalja.
- 3.) Szíveskedjék a berni Követséget utasítani, hogy belátása szerint a Könyvtár egyéb ingóságait vegye át Hubaytól, vagy utasítsa őt a tárgyak egy részének az ellátmány terhére történő Magyarországra való szállítására.
- 4.) Szíveskedjék a berni Követséget utasítani, hogy a Könyvtár Hubayhoz kifizetett ellátmányösszegének és a Hubayhoz különböző rendeltetésekkel közvetlenül utalt összegek készpénzmaradványait - Hubay által külön-külön megfelelően csoportosítva - letétként ideiglenesen vegye át.
- 5.) Szíveskedjék az Ybl-féle anyagból még Svájcban levő kisebb műtárgyak hazaszállításának felügyeletére és irányítására a berni Magyar Követség vezetőjét felhívni. A műtárgyak hazaszállítására az Eisler Aladár budapesti nemzetközi szállítmányozó cégnek megbízást adtam.
- 6.) Szíveskedjék a berni Magyar Követség vezetőjét megbízni a Nemzetközi Nevelésügyi Hivatalnál Magyarország ügyeinek Hubay felmentése után jövőbeni érdekképviseletével. Csatolom a Nemzetközi Nevelésügyi Hivatal igazgatóságához Hubay felmentése ügyében intézett iratom másolatát. Kívánatosnak tartanám, hogy Hubay itteni függő ügyeinek rendezésére is a berni Magyar Követség vezetője ellenőrzést gyakoroljon.

Kérem végül, hogy fenti kéréseimre vonatkozó tett intézkedéseiről tájékoztatni szíveskedjék.

Budapest, 1948. október 28.

Jelzet: MOL XIX-I-1-e-150-2.t.-254 877-1948 (Magyar Országos Levéltár, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Külföldi Kulturális Kapcsolatok Osztálya). Eredeti, Ortutay Gyula miniszter által kiadmányozott fogalmazvány.

Címkék:

[Genf](#) ^[2]

[Magyar Ház](#) ^[3]

[Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium](#) ^[4]

[VKM](#) ^[5]

[külügyminisztérium](#) ^[6]

[könyvtár](#) ^[7]

Kiadás: 8. évfolyam (2008) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/magyar_tajekoztato_konyvtar_genfben_19431948.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/magyar_tajekoztato_konyvtar_genfben_19431948.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/genf>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-haz>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vallas-es-kozoktatasi-miniszterium>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vkm>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kulugyminiszterium>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/konyvtar>